

**Sotsiaalkaitseministri 13. detsembri 2018. a käskkirjaga nr 99 „Taotlusvoor
teenusekohtade kohandamiseks dementsusega inimestele“ kinnitatud „Taotlusvooru
teenusekohtade kohandamiseks dementsusega inimestele tingimused ja kord“
seletuskiri**

Käskkirjaga kinnitatakse toetuse andmise tingimused taotlusvooru „Teenusekohtade kohandamine dementsusega inimestele“ jaoks. Käskkirja, taotlemise tingimused ja korra ning seletuskirja koostasid Sotsiaalministeeriumi hoolekande osakonna nõunikud René Randver (tel 626 9218, rene.randver@sm.ee) ja Raimo Saadi (tel 626 9224, raimo.saadi@sm.ee) ning peaspetsialistid Regina Sergejeva (tel 626 9219, regina.sergejeva@sm.ee), Merle Ploompuu (tel 626 9268, merle.ploompuu@sm.ee) ja Ketri Kupper (tel 626 9193, ketri.kupper@sm.ee). Juriidilise ekspertiisi tegi Sotsiaalministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Lily Mals (tel 626 9333, lily.mals@sm.ee). Tingimuste väljatöötamisel osalesid ka Õiguskantsleri kantselei ning Andmekaitse Inspektsiooni esindajad.

1. Terminid ja definitsioonid

Paragrahvis 1 defineeritakse sihtrühm ja teenusekoht ning nendega seonduvad terminid.

2. Toetuse andmise eesmärk

Paragrahvi 2 punktides 1–3 on sätestatud taotlusvooru eesmärgid. Käesoleva taotlusvooru kaudu antakse toetust eesmärgiga parandada üldhooldusteenust saavate dementsusega inimeste turvalisust, suurendada üldhooldusteenuse pakkujate võimekust osutada dementsusega inimestele teenust ning soodustada spetsiaalsete abivahendite kasutamist dementsusega inimeste seas. Eesmärkide saavutamisele suunatud tegevusi on täpsemalt kirjeldatud järgmises peatükis.

3. Toetatavad tegevused

Paragrahvis 3 on sätestatud toetatavad tegevused. Lõikes 1 sätestatakse, et toetust saab taotleda üldhooldusteenust pakkuva hoolekandeesutuse kohandamiseks dementsusega inimestele. Hoolekandeesutuse kohandamise all dementsusega inimestele mõistetakse siinkohal nii olemasolevate teenusekohtade kohandamist hoolekandeesutuses kui ka hoolekandeesutuse muude ruumide kasutuselevõttu kohanduste tegemise teel.

Näide 1. Üldhooldusteenust saab 10 dementsusega inimest ja teenuseosutaja soovib ümber kujundada, renoveerida või varustada spetsiaalsete abivahenditega nende inimeste ühiskasutatavad ruumid, isiklikud toad või õueala.

Näide 2. Ööpäevaringse üldhooldusteenuse pakkuja soovib kohandada osa olemasolevatest teenusekohtadest selliselt, et hakata asutuses pakkuma ka päevahoiuteenust või hakata teenust pakkuma dementsusega inimestele, kellele praegu teenust ei osutata.

Näide 3. Hoolekandeesutus kohandab dementsusega inimesele sobilikud teenusekohad ruumidesse, kus varem teenust osutatud ei ole (nt laoruumidesse).

Lõike 2 kohaselt antakse toetust hoolekandeesutuse õueala ja teenuse osutamiseks kasutatavate siseruumide füüsiliseks kohandamiseks ja vajalike vahendite¹ soetamiseks. Kohanduse eesmärk on tagada dementsusega inimeste turvalisus, säilitada võimalikult pikka aega nende elukvaliteet ning toetada nende igapäevast võimalikult iseseisvat toimetulekut.

¹ Vajalikud vahendid võivad olla mistahes dementsusspetsiifilised abivahendid, seadmed, varustus, mööbliesemed. Loetelu on jäetud lahtiseks, teenuseosutaja peab taotluses põhjendama miks üks või teine abivahend/seade/varustus on dementsusega inimestele vajalik ning kuidas selline vahend aitab kaasa taotlusvooru eesmärkide saavutamisele. Elementaarseid abivahendeid, mis kuuluvad tavapärase teenuseosutamise juurde, taotlusvoorust ei rahastata.

Õueala kohandamise all peetakse silmas hoolekandeesutust ümbritseva ala ümberkujundamist või loomist, lähtudes dementsusega inimeste erivajadustest. Kohanduse eesmärk peab olema turvalise, aasta ringi kasutatava vaba aja veetmist võimaldava keskkonna loomine dementsusega inimestele. Ala kohandamisel tuleb arvestada liikumiseks ratastooli kasutavate inimeste vajaduste ja põhiõigustega, sh õigusega liikumisvabadusele. Kohandatud keskkond peab andma dementsusega inimestele võimaluse iseseisvalt õuealale liikuda ja sealt väljuda ning seda mugavalt ja turvaliselt kasutada. Samuti võib kohandusega luua erinevateks tegevusteks mõeldud alasid, kus dementsusega inimesed saavad hoolitseda taimede eest, puhata, võimelda jm.

Teenuse osutamiseks kasutatavates siseruumides tehtavateks kohandusteks võivad olla näiteks klientide ühiseks kasutamiseks mõeldud ruum või ala (nt elutuba, söögituba), magamistubade jt eluruumide renoveerimine, ümberehitus ja varustamine sobivate (sh tehnoloogiliste) abivahendite, mööbliesemete ja vaba aja veetmiseks vajalike vahenditega. Tehnoloogilised abivahendid on seadmed, mis võimaldavad säilitada inimese iseseisvust (nt orienteeruda ruumides), säilitada elukvaliteeti, ennetada potentsiaalseid riske (nt kukkumine, kadumine), toetada mäluvõimet ja erinevate oskuste säilitamist ning vähendada hooldustöötajatel suurema järelevalvevajadusega inimeste hooldamisega seotud jälgimiskoormust.

Planeeritavad kohandused peavad kokkuvõtlikult:

- 1) tagama dementsusega inimese turvalisuse;
- 2) säilitama võimalikult pikaks ajaks dementsusega inimese elukvaliteedi;
- 3) toetama dementsusega inimese igapäevast toimetulekut.

4. Nõuded taotlejale

Paragrahvis 4 reguleeritakse nõudeid taotlejale. Lõike 1 kohaselt võib toetuse taotlejaks olla avalik-õiguslik, sealhulgas kohaliku omavalitsuse üksus (KOV), kui ka eraõiguslik juriidiline isik. Täpsustuseks olgu märgitud, et kui KOV on sihtasutuse või mittetulundusühingu asutaja või omanik, on nimetatud näol tegemist KOV-st eraldiseisva juriidilise isikuga ning seetõttu peab see sihtasutus või mittetulundusühing esitama käesoleva taotlusvooru puhul eraldi taotluse.

Lõikes 2 sätestatakse, et taotleja peab olema osutanud sotsiaalhoolekande seaduse § 20 lõike 1 tähenduses väljaspool kodu osutatavat üldhooldusteenust vähemalt 2017. aastast. Teenuse osutamise kogemuse olemasolu kontrollib Sotsiaalministeerium hoolekandeesutuste statistiliste aruannete põhjal H-veebist.

Lõikes 3 sätestatakse maksuvõlgnevuste puudumise nõue. Taotleja maksu- või maksevõlg riigile koos intressiga ei tohi olla suurem kui 100 eurot või see peab olema ajatatud. Taotleja ei saa olla pankrotis, likvideerimisel ega sundlõpetamisel. Maksu- ja maksevõla puudumise tuvastab Sotsiaalministeerium äriregistri avalike andmete alusel. Kui omafinantseeringu katmine toimub muudest, kui taotleja enda vahenditest, ning taotleja on KOVi osalusega äriühing või KOVi poolt asutatud sihtasutus või MTÜ, mille liige on KOV, tuleb esitada KOV garantiikiri omafinantseeringu katmise kohta.

5. Toetuse ja omafinantseeringu suurus

Paragrahvis 5 sätestatakse toetuse ja omafinantseeringu suurus.

Lõike 1 kohaselt saab toetuse suurus olla kuni 85% projekti kogumaksumusest.

Lõike 2 kohaselt on maksimaalne toetus ühe taotleja kohta kuni 100 000 eurot.

Lõike 3 kohaselt on taotlejal lubatud esitada kuni kaks taotlust maksimaalselt kahe hoolekandeesutuse kohandamiseks, seejuures ei saa taotletav summa kahe taotluse peale

kokku ületada 100 000 eurot. Kahe taotluse ja maksimaalse toetuse summa piirangu seadmise eesmärk on anda võimalus suuremale arvule teenuseosutajatele taotlusvoorst toetust saada.

Näide: MTÜ pakub üldhooldusteenust ühes vallas kolmes erineva nimega hoones, mis paiknevad geograafiliselt eraldi külades. Geograafiliselt eraldi asetsevaid hooneid või hoonete komplekse tuleb käsitada erinevate hoolekandeesutustena. Hoolekandeesutust, mis koosneb mitmest eraldi hoonest, kus osutatakse üldhooldusteenust, ja need hooned asuvad ühel kinnistul või kõrvuti asetsevatel kinnistutel, loetakse üheks hoolekandeesutuseks.

6. Toetatavad kulud

Paragrahvis 6 sätestatakse toetatavad kulud. Toetatavateks kuludeks on tegelikud kulud, mis on põhjendatud, mõistlikud ja vajalikud kohanduse tegemiseks ja projekti eesmärgipäraseks elluviimiseks.

Lõikes 1 on esitatud loetelu, milliseid kulusid projekti raames toetatakse. Nendeks kuludeks on projekteerimisega seotud kulud, mida hüvitatakse toetuse määrast kuni 15% ulatuses. Projekteerimiskulude hulka kuuluvad näiteks ehitus-, sise- ja/või maastikuarhitektuurialased projekteerimistööd. Statsionaarse mööbli all on mõeldud mitteteisaldatavat mööblit (nt dementsusega inimesele sobiv köögimööbel). Inventari hulka võib kuuluda teisaldatav mööbel, näiteks köögilaud ja -toolid, mis sobivad kasutamiseks dementsusega inimesele. Seadmete ja tarvikute hulka kuuluvad esemed, mis kuuluvad statsionaarse mööbli ja inventari juurde juhul kui nad moodustavad kohandatava lahenduse puhul ühtse terviku (näiteks külmkapp ja kööginõud).

Lõikes 2 on välja toodud, et kokkuleppel Sotsiaalministeeriumiga toetatakse ka neid projektiga seotud kulusid, mida lõike 1 teistes punktides ei ole välja toodud. Selliste kulude hüvitamise aluseks on põhjendatud vajalikkus ning seotus taotlusvooru eesmärkidega.

7. Projekti elluviimise periood

Paragrahvis 7 sätestatakse projekti elluviimise periood. Projekti elluviimise periood määratakse lepingus ja selleks on ajavahemik projekti tegevuse algusest selle lõppemiseni, mille kestel tekivad projekti elluviimiseks vajalikud kulud. Projekti alguse kuupäevaks loetakse projekti rahastamise otsuse tegemise kuupäeva. Projekti tegevuste elluviimise periood on kuni 31.12.2019. Seega peavad kõik projekti tegevused olema tehtud ja aruanne Sotsiaalministeeriumile esitatud hiljemalt 31.12.2019.

8. Taotlusele esitatavad nõuded

Paragrahvis 8 on sätestatud taotlusele esitatavad nõuded. Taotluse kohustuslikud osad on taotlusvorm koos projekti tulude-kulude eelarve ning projekti kirjeldusega. Vajaduse korral tuleb esitada ka lisadokumente, nt KOV garantiikiri omaosaluse katmise kohta või hooneomaniku kinnituskiri. Taotlusvooru tingimuste ja korra juurde kuulub ka projekti hindamislehe vorm ning lepingu vorm.

Lõikes 3 on välja toodud, et taotleja esitab ülesannete andmise akti komisjoni määruse (EL) nr 360/2012 Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid osutavatele ettevõtjatele antava vähese tähtsusega abi suhtes (ELT L 114, 26.04.2012, lk 8–13) preambuli punkti 6 tähenduses juhul, kui tegemist on üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid osutavatele ettevõtjatele antava vähese tähtsusega abi andmisega. Nõue esitada ülesannete üleandmise akt rakendub taotlejale juhul, kui tegemist on üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid osutava ettevõttega. Esitamise kohustus tuleneb sellest, et eelmainitud määrust kohaldataks ainult abi suhtes, mis on antud üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamiseks. Abi saaval ettevõtjal peaks seetõttu olema riik või kohaliku omavalitsuse üksuse poolt pandud kirjalikult ülesandeks osutada üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid, mille jaoks abi antakse. Konkurentsiseaduse § 31 lg 3²

loetakse üldist majandushuvi pakkuvat teenust osutav ettevõtjaks ettevõtja, kellele riik või kohaliku omavalitsuse üksus on teinud ülesandeks üldist majandushuvi pakkuva teenuse osutamise, mida turg ei ole võimeline pakkuma ning mille pakkumist peab riik või kohalik omavalitsus vajalikuks. Üldist majandushuvi pakkuva teenuse määratletakse ning selle osutamise kohustus kehtestatakse õigusakti või lepinguga. Taotleja poolt on vastava akti esitamine oluline, et toetuse andja saaks veenduda selles, kas taotluse esitaja on õigustatud saama üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid osutavatele ettevõtjatele antava vähese tähtsusega abi. Akti esitamiseks loetakse ka viidet avalikult kättesaadavale aktile. Täpsemalt on vähese tähtsusega abi üldpõhimõtted esitatud korra paragrahvis 13.

Toetuse taotlus ja selle lisad peavad olema täidetud eesti keeles. Taotluses esitatud info peab olema esitatud sellises mahus, et võimaldab aru saada projekti vajalikkusest ja projektiga saavutatavast mõjust ning hinnata taotleja vastavust taotlusvoorus nõutud tingimustele.

9. Taotluste menetlemine

Paragrahvi 9 reguleeritakse taotluste menetlemist, menetlemise tingimusi ja tähtaega. Taotlusvoor on avatud 90 päeva – hiljemalt selle perioodi lõpuks tuleb esitada nõuetekohane taotlus Sotsiaalministeeriumi e-posti aadressil info@sm.ee.

10. Taotleja ja taotluse vastavuse hindamine

Paragrahvi 10 on reguleeritud taotleja ja taotluse vastavuse hindamine. Lõikes 1 on sätestatud, et Sotsiaalministeerium kontrollib taotleja ja taotluse vastavust kehtestatud nõuetele ning koostab hindamisele esitatavate projektide nimekirja. Taotlejale kehtivad nõuded on sätestatud §-s 4 ja taotlusele esitatavad nõuded §-s 8.

11. Taotluste hindamine, valikukriteeriumid ja valiku kord

Paragrahvis 11 on sätestatud taotluste hindamine, valikukriteeriumid ja valiku kord.

Lõige 1 sätestab, et vastavaks tunnistatud taotlusi hindab viieliikmeline komisjon, kuhu kuuluvad Sotsiaalministeeriumi hoolekande osakonna nõunikud ja spetsialistid ning dementsuse kompetentsikeskuse esindaja.

Lõikes 2 on esitatud kriteeriumid, mille alusel hindamiskomisjon hindeid annab. Hinnatakse kuute kriteeriumi:

- 1) projekti kohanduse lahenduse põhjendatus ja terviklikkus;
- 2) projekti eelarve põhjendatus;
- 3) projekti ajakava realistlikkus;
- 4) projekti kuluefektiivsus;
- 5) hoolekandeesutuse suurus;
- 6) uute teenusekohtade loomine.

Lõige 3 sätestab taotluse hindamise maksimumtulemuse ning kirjeldab hindamisprotsessi.

Kohanduse lahendus peab olema kooskõlas taotlusvooru eesmärkidega. Projektis planeeritavate kohanduste vajalikkus peab olema põhjendatud ja nende lahendus terviklik (sh selgelt on välja toodud lisanduvad tähendusrikkad tegevused dementsusega inimestele ning personalipoolse valmisoleku eeldatav suurenemine dementsusega inimeste eest hoolitsemisel). Läbivalt peab olema arvestatud dementsusega inimeste põhiõiguste tagatusega ja üldhooldusteenuse kvaliteedi põhimõtetega². Tegevuste tähendusrikkus on võrdeline iga inimese ainulaadsusega; teades, kellena inimene varasemalt töötas või mis olid tema hovid ja huvialad, saab organiseerida tema jaoks varasema elukogemusega seotud

² https://www.sotsiaalkindlustusamet.ee/sites/default/files/content-editors/Sotsiaalteenused/Kvaliteet/valjaspool_kodu_osutatava_uldhooldusteenuse_kvaliteedijuhis.pdf

tegevusi, mis on võimetekohased, pakuvad positiivseid emotsioone ja säilitavad seeläbi võimalikult pikaajaliselt isiku elukvaliteeti.

Eelarve planeerimisel peavad kõik kulud olema eesmärgipärased, põhjendatud ja piisavad. Juuresolevad selgitused peavad olema selged ja ammendavad.

Ajakava planeerimisel peab projekti tegevuskava olema detailne ja üheselt mõistetav. Tegevuste järgnevus ja ajaline kestus peab olema selliselt planeeritud, et projekti raames planeeritud tegevused saaksid suure tõenäosusega tähtajaks tehtud.

Kuluefektiivsuse kriteeriumi hinnatakse järgmiselt: dementsusega inimesele teenusekoha kohandamise maksumus arvutatakse taotluses nõuetekohaselt kajastatud kohandatavate teenusekohtade arvu ning taotletud toetusmäära põhjal. Maksimumskoor omistatakse projektile, mille ühe teenusekoha kohandamise maksumus on soodsaim ning miinimumskoor projektile, mille ühe teenusekoha kohandamise maksumus on kalleim. Ülejäänud taotlustele omistatakse proportsionaalselt punkte hindeskaala vahemikuga, mis leitakse järgmise valemiga: **5 / hinnatavate taotluste arv = hindeskaala** vahemik. Jagatist ümardatakse kahe koha täpsuseni.

Hoolekandeesutuse suuruse kriteeriumi sissetoomise eesmärk on parandada teenusekohtade arvu poolest väikeste ja keskmisega suurusega hoolekandeesutuste võimalusi toetust saada.

Väiksematele, kuni 60 inimesele üldhooldusteenust pakkuvatele taotlejatele omistatakse selles kriteeriumis maksimumpunktid ehk 5 punkti.

Keskmistele, 61–90 inimesele üldhooldusteenust pakkuvatele taotlejatele omistatakse punkti.

Suurtele, rohkem kui 90 inimesele üldhooldusteenust pakkuvatele taotlejatele omistatakse 1 punkt.

Hoolekandeesutuse kohandamise all dementsusega inimestele mõistetakse taotlusvoorus nii olemasolevate teenusekohtade kohandamist hoolekandeesutuses kui ka hoolekandeesutuse muude ruumide kasutuselevõttu kohanduste tegemise teel. Uute teenusekohtade hindamiskriteeriumis lähtutakse põhimõttest, et uute kohtade kasutuselevõtt on kallim kui olemasolevate ümberkujundamine, mistõttu iga projekt, millega luuakse uusi teenusekohti teenuse vahetuks osutamiseks üldhooldusteenuse saajale seni kasutuses mitteoleval pinnal, saab 2 lisapunkti. Seejuures ei saa dementsusega inimesele sobivad uued teenusekohad seni teenuse osutamiseks mittekasutataval pinnal tekkida olemasolevate teenusekohtade arvelt.

Näide 1: Asutuse juhi kabinetti luuakse teenusekoht dementsusega inimesele ning seni teenuse osutamiseks kasutusel olevale pinnale ehk varasemate teenusekohtade arvelt luuakse juhile uus kabinet.

Lõigetes 4–8 sätestatakse komisjoni ja toetuse andja õigused ning hindamise menetlus. Komisjoni iga liikme poolt taotlusele antud koondhinde põhjal arvutatakse taotluse (aritmeetiline) keskmine hinne. Komisjon koostab taotluste keskmiste hinnete alusel taotluste paremusjärjestuse, milles esimesel kohal on kõrgeima hinde saanud taotlus. Taotlusi rahastatakse kuni taotlusvooru eelarvevahendite lõppemiseni. Nimekirja ei arvata taotlusi, mille keskmine hinne on alla 10 punkti või mis ei saa vähemalt ühes hindamiskriteeriumis ühtegi punkti. Paremusjärjestuses eelistatakse võrdse koondhindega projektide korral taotlust, mille kohaselt on planeeritud teha rohkem kui ühte taotlusvooru tingimust ja korra §-s 2 nimetatud eesmärki täitvat kuluefektiivset kohandust, mis on planeeritud terviklikult.

Lõigetes 9–11 sätestatakse lepingu sõlmimisega seotud menetlustoimingud.

12. Toetuse saaja kohustused

Paragrahvis 12 on sätestatud toetuse saaja kohustused.

Lõikes 1 sätestatud nõude kohaselt peab toetust saanud hoolekandeesutus hiljemalt projekti lõppkuupäevaks isiklikul või KOVi kodulehel kajastama oma valmisolekut osutada üldhooldusteenust erinevas staadiumis dementsussündroomiga inimestele. Kui hoolekandeesutusel või seda haldaval KOVil puudub koduleht, tuleb vastavat teavet kajastada vähemalt viiel korral KOVi ajalehes.

Käesoleva taotlusvooru üks eesmärk on suurendada üldhooldusteenuse pakkujate võimekust osutada teenust dementsusega inimestele. Teavituse eesmärk on informeerida potentsiaalseid teenusevajajaid sobivast teenusekohast. Toetuse andja ei eelda, et tekivad uued vabad kohad, kuid inimesed peavad olema teadlikud võimalusest teenust saada ja vajaduse korral abivajajat ka järjekorda registreerida.

Toetuse saajal on ka kohustus sätestada toetust saanud hoolekandeesutuse sisekorras klientide toimetuleku toetamise ja elukvaliteedi säilitamise põhimõtted. See nõue on seotud personali pädevuse ja hooldusteenuse kvaliteediga, seejuures võivad hoolekandeesutused sisekorra täiendamisel abimaterjalina kasutada MTÜ Elu dementsusega tehtud ekspertanalüüsis³ välja toodud soovitusi.

Lõiked 3–6 kajastavad toetuse kasutamise lepingu tingimusi (sealhulgas üldtingimusi⁴), mida on oluline selles paragrahvis rõhutada.

13. Vähese tähtsusega abi

Paragrahvis 13 on sätestatud üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid osutavatele ettevõtjatele antava vähese tähtsusega abi andmise kord.

³ Ekspertanalüüs on kättesaadav MTÜ Elu dementsusega kodulehel www.eludementsusega.ee

⁴ Toetuse kasutamise lepingute üldtingimused: http://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/sisekomm/toetuse_kasutamise_lepingute_uldtingimused.pdf